

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

La bibliofilia. XV. évfolyam. 7. szám (1913. október): Auguste RONDEL: La bibliographie dramatique et les collections de théâtre en France. (A francia színműirodalom könyvészetéhez a nagy általános munkák mellett főleg a drámai lexikonok és repertoár-gyűjtemények használhatók. A lexikonok sorát MAUPOINT *Bibliothèques des théâtres* c. 1733-ban megjelent kötete nyitja meg. Igazán nagyszabásúnak J. GOIZET 1867-ben megindított *Dictionnaire universel du théâtre en France* c. vállalata ígérkezett, de csonka maradt. Újabbban Henry LECOMTE foglalkozik azzal a gondolattal, hogy folytassa e vállalatot. A repertoár-lajstromok közt Godart de BEAUCHAMP 1735-ben megjelent *Recherches sur les théâtres de France depuis 1161*. c. műve az első. Nagyhirű a PARFAIT-testvérek 1745—49. tizenöt kötetben megjelent időrendi összeállítása, a *Histoire du théâtre français*. Szerző ezután több speciális munkát sorol fel, amelyek egyes színpadok vagy színpadi szerzők monografikus feldolgozásai.) — L. SIGHINOLFI: Francesco Puteolano e le origini della stampa in Bologna e in Parma. (A dolgozat ez első része csupán általánosságban mozgó bevezetés, mely a feladat nehézségét ecseteli s arra az eredményre jut, hogy Felsőolaszországban a könyvnyomtatás 1465—75 között fokozatosan terjedt el északról délnek.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (41. LICHTENBERGER I. Pronosticatione in vulgare rara. H. é. n.) — A. BOINET: Courier de France. (A *Bulletin de la librairie D. Morgan* ismertetése). — 8. szám (november): G. BOFFITO és P. NICCOLARI: Bibliografia dell'aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalmának könyvészete. Folytatás: Az ALDROVANDI—ALFANO nevek közé eső cikkek). — Luigi ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (A hazai könyvtári eseményekről tájékoztat, jobbra a *Magyar Könyvszemle* nyomán. Külön cikkek két szentel id. SZINNYEI József emlékezetének). — A. VALGIMIGLI: British courier. (Főleg a *Times* alapján számol be az angol könyvgyűjtés és nyomdatörténet főbb eseményeiről. Kimagaslik a SOTHEBY-nél 1913 május 7-én elárverezett első folió kiadás SHAKESPEARE műveiből, melyet a szakkörök első ismert tulajdonosáról «DRYDEN»-példánynak neveztek el. A részben rongált, címlap nélküli példány 1.950 £-on cserélt gazdát. A HUTH-könyvtár június 11-én kezdődött újabb árverése e napon 3.845 £ és 5 Sh-t jövedelmezett, míg a következő nap bevétele 14.030 £-ra rúgott. Az egész könyvtár eddig elárverezett részeért 147,615 £ folyt be. — A British Museum újabb szerzeményei közül LEONARDO DA VINCI egy rajz-sorozata; továbbá az *Angyali üdvözlés*-nek egy igen ritka délnémetországi levonata emelhető ki.) —

7—8. szám: Leo S. OLSCHKI: Incunables illustrés imitant les manuscrits. (Ismeretes, hogy a régibb ősnyomtatványok gyakran igen szépen vannak minálva s ekként mintegy átmenetet képeznek a régi kéziratok s a modern nyomtatványok között. Szerző saját gyűjteményéből több ilykép díszített inkunabulumot ismertet fróik nevének betűrendjében. E két első közlemény 37 ősnyomtatványt ír le s AMMIANUS MARCELLINUS-tól Franc. de PLATEÁ-ig halad.)

Revue des bibliothèques. XXIII. évfolyam. 4—6. szám (1913. április—június): Charles MORTET: Règles et usages observés dans les principales bibliothèques de Paris pour la rédaction et le classement des catalogues d'auteurs et d'anonymes. (Az Association des bibliothécaires français MORTET elnöklété alatt bizottságot küldött ki a katalogizálás szabályainak egyöntetű megállapítására. A tervezet, melyet e dolgozat foglal magában, akként készült, hogy összevetették a főbb párisi könyvtárak, még pedig a Bibliothèque Nationale, Mazarine, Ste Geneviève és a Bibliothèque de l'Université utasításait s a Cercle de la librairie, valamint a LORENZ-féle könyvészet szabályait s azt, a miben valamennyien megegyeztek, változtatás nélkül felvették, míg az eltéréseket mindenütt jelezték s megokolták, hogy e pontokra nézve melyik eljárás látszik a leghelyesebbnek. A terjedelmes munkát, mely még nem végleges szövegezés, a következőkép osztja be az anyagot: Első rész a cédulák megszerkesztése. I. Általános megjegyzések. II. Részleges szabályok a cím lemásolását és bibliografiai feldolgozását illetőleg. 1. A sajtóképeni cím. 2. Nyomtatás- és kiadásra vonatkozó adatok. 3. Alak. 4. Kötetek száma. 5. Különböző megjegyzések. 6. A megjelenőfélben lévő, befejezetlen és csonka művek cím-felvétele. III. A rendszó megállapítása. 1. Egy vagy több szerző nevével ellátott művek. 2. Névtelen munkák. 3. Időszaki és gyűjteményes vállalatok. 4. Különös esetek. A) Törvénycikkek. B) Jogi ítéletek és periratok. C) Köz igazgatási kiadványok. D) Pápai bullák, egyházi körlevelek. E) Kongresszusi iratok, kiállítások stb. F) Könyv-, levéltári és múzeumi kiadványok. G) Pénzügyi és kereskedelmi kiadványok. H) Iskolai és egyetemi kiadványok. I) Térképek. K) Metszetek, arcképek L) Zeneművek. M) Magánjellegű nyomtatványok, rőpiratok stb. Második rész. A cédulák beosztása. Általános megjegyzések. 1. Két vagy több szóból összetett nevek. 2. Azonos hangzású nevek. 3. Ugyanazon szerző különböző munkái. 4. Névtelenek.) — Émile CHATELAINE: Un libraire parisien. Honoré Champion. (Gyászbeszéd a jeles kiadó sírja felett. CHAMPION 13 éves korában állt be inasnak egy vidéki nyomtatványok terjesztésével foglalkozó vállalathoz. Saját cégét 1874-ben alapította meg s jó hire folytán öreá bizta számos tudós eladásra szánt könyvtárának katalogizálását. Kiadványainál nem az anyagi érdek, hanem a tudományos siker reménye volt a főszempont s oly nagyarányú vállalkozásokba is belement, minő GILLÉRON Atlas linguistique de la France-ja). — 7—9. szám (július—szeptember): M BAUDOIN: La bibliothèque de la cour de cassation et l'Ordre des avocats. (Étienne Gabriau de RIPARFOND volt ügyvéd 1703-ban kelt végrendeletével könyvtárát a közre hagyta oly kikötéssel, hogy azt a párisi ügyvédi testület elnöke fogja igazgatni. A könyvtár 1708-ban nyílt meg az érseki paloták egyikében s annyira gyarapodott, hogy 1793-ban már 40,000 kötetből állott. Az ügyvédek

testületét egy 1790 szept. 2. kelt rendelet eltörölve, a könyvtár nevezeti vagyonná lett s 1793-ban a törvényhozó bizottság rendelkezésére került. A bizottság azonban csak egy kis részét vette igénybe, míg a többit a jezsuiták egyik noviciátusának a helyiségében raktározták el. A forradalom V. esztendejében azután a Direktórium elrendelte, hogy e könyvek átvitessenek a törvényszéki palotába a főlebbviteli tanács helyiségébe és használatára. A könyvtár ezidőben már csak 8,913 kötetből állott, de különböző elkobzott könyvtárak bekebelezésével 51,000 kötetre szaporodott fel ismét az idők folyamán. Az 1871-iki tűzvésznek 30,000 kötet esett áldozatul, úgy hogy jelenleg a gyűjteményben alig 2,000 olyan kötet van, mely az egykori ügyvédi testület tulajdona volt. Az ügyvédi testület 1810-ben újra életbe lépve, több ízben kísérletet tett egykori tulajdona visszaszerzésére, de sikertelenül, míg végre a mostani elnöknek sikerült visszahódítani néhány kéziratot.) — L. BULTINGAIRE: Catalogue des incunables de la Bibliothèque de l'Observatoire de Paris. (A párisi csillagvizsgáló könyvtárában 38 ősnymtatvány van, melyek részben a Bureau des longitudes birtokából kerültek át, részben Michel CHASLES könyvtárának árverésén, 1880-ban szerezettek meg.) — A. NOYON: Notes pour servir au catalogue du fonds latin de la bibliothèque nationale. Inventaire des écrits théologiques du XII. siècle non insérés dans la patrologie latin de Migne. (A dolgozat első részéről l. Magyar Könyvszemle 1913: 91. l.-t. Jelen rész a 2492—2449 számokat dolgozza fel). — Julian PAX: Archivo general de Simancas. Secretaria de Estado. Catalogo de los documentos de las negociaciones de Flandes, Holanda y Bruselas 1506—1795. (E harmadik közlemény¹ a Flandriára vonatkozó iratokat sorolja fel az 1627—1652. évekből). — 4—9. szám: Adolphe RÉGNIER: Inventaire sommaire de la correspondance de G. A. Daubrée conservée à la Bibliothèque de l'Institut. (Gabriel-Auguste DAUBRÉE [1814—1896.], jeles francia geológus 3,300 levelet hagyományozott az Institut-re, melyet túlnyomó részben hozzá intéztek francia s részben angol vagy német nyelven. A jegyzék betűrendben sorolja fel a levelek íróit s keltét).

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XXIV. évfolyam 6—9. szám (1913. június—szeptember): Enrico ROSTAGNO: Di un codice dei «Collectanea Rerum Memorabilium» di Soino. (MOMMSEN SOLINO *Collectanea*-inak 2. kiadásában 153 kéziratot sorol fel, ezek közt nem szerepel az ASHBURNHAM-gyűjtemény 1235. sz. kodexe, amely azért került el eddig a kutatók figyelmét, mert más címen szerepel a lajstromban. Szerző gondosan leírja e kéziratot s közli a fontosabb szövegektéréseket).

The library world. Új sorozat. XVI. évfolyam 85. szám (1913. július): A. Cecil PIPER: Some great printers and their work. (PLANTIN Kristóf élete és működése). — Franck HAIGH: Librarianship in 2013: a study in tendencies. (Kép a jövő századból, mely a jelen egynemely túlhajtását szatirizálja). — 86. szám (augusztus): A Cecil PIPER: Some great printers and their work (Az ESTIENNE-családról szól, mely másfélszázadon át fejtett ki nagyszabású munkásságot a könyvnyomtatás és a filológia terén). — 87. szám (szeptember):

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle. 1913: 176. l.

William LAW: Wild flower exhibitions in libraries. (Az angol közkönyvtárak, melyek mindig új-új meg új «attrakciókon» törik a fejüket, újabban vadon termő növényekből rendezett kiállításokkal csábítják magukhoz a közönséget. Szerző az ilyen kiállítások rendezéséhez ad gyakorlati tanácsokat.) — Alfred Cecil PIPER: Some great printers and their work. (E cikk a 130 éven át megszakítás nélkül fennállott ELZEVIER nyomdász-cég jelentőségét s működési irányát méltatja.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXX. évfolyam 4. szám (1913. április): R. FICK: Der Probedruck des preussischen Gesamtkatalogs. (A porosz könyvtárak összesített jegyzetének kézírata 1913 márc. végén a *Me* szóig haladt s előreláthatólag 1918-ban teljesen befejeződik. Épen azért már most foglalkoznak a kinyomatás gondolatával. A mintegy 2 millió címet tartalmazó, bibliografiai teljességre nem törekvő katalogus kinyomatva 60, egyenkint 100 íves kötetre fog terjedni s ha tíz év alatt akarják publikálni, úgy naponkint 2 ívet kell elkészíteni. A most kiadott mutatvány 1951 címet tartalmaz s a kézirat előállítás, valamint a korrektúra 200 munkaórába került. Az esetben, ha a címközlésnél könyvészeti hűségre törekednének, a kiadvány terjedelme annyira emelkednék, hogy a munkaidő 65%-kal volna magasabb a mainál. Különösen gazdaságos lesz a katalogus azért, mivel a különböző kiadások azonos címét s az egy lapon ismétlődő szerző-neveket gondolatjel fogja helyettesíteni). — Stefan v. MÁDAY: Verbesserte Dezimaleinteilung. (Alapos kritikában részesíti DEWEY-nek minden oldalról megtámadott s tényleg nagyon fogyatékos szakrendszerét. MÁDAY a maga részéről a főosztályok következő sorrendjét állapítja meg: 0. Általános és vegyes művek. 00. Ált. és vegyes művek, enciklopédiák. 01. Beosztás, rendszer, módszer. 02. Könyvészet és katalogusok. 03. Folyóiratok. 04. Kalendáriumok. 05. Úti kalauzok. 06. Közgyűjtemények. 07. Címtárak. 08. Egyesületek, kongresszusok, körkérdések. 09. Iskolák, tanintézetek, műszerek. — 1. Bölcsészet. 10. mint 0. 11. Bölcsészet története. 12. Hittudomány. 13. Metafizika és természetbölcselet. 14. Lélektan. 15. Ismeret. 16. Logika. 17. Esztetika. 18. Etika. 19. Neveléstan. — 2. Társadalom. 20. mint 0. 21. Művelődés- és gazdaságtörténet. 22. Szociográfia és statisztika. 23. Szociológia. 24. Társadalomgazdaság. 25. Pénzügytan. 26. Gazdasági politika. 27. Társadalmi politika. 28. Jóléti politika. 29. Nemzetközi berendezések. — 3. Jog. 30. mint 0. 31. Jog- és alkotmánytörténet. 32. Jogbölcselet és politika. 33. Egyházi jog. 34. Államjog. 35. Közigazgatás. 36. Büntetőjog. 37. Magánjog. 38. Kereskedelmi és váltójog. 39. Népjog és tengeri jog. — 4. Történelem. 40. mint 0. 41. Világtörténet. 42. Ókor. 43. Középkor. 44. Újkor. 45. Egyes nemzetek története. 46. Politikai részlet-történet [publicisztika]. 47. Életrajz, levelezés, emlékirat. 48. Egyháztörténet. 49. Katonai történet. — 5. Nyelv és irodalom. 50. mint 0. 51. Nyelvtudomány. 52. Szótárak. 53. Költészet. 54. Irodalomtörténet. 55. Európán kívüli nyelvek. 56. Román nyelvek. 57. Germán nyelvek. 58. Szláv nyelvek. 59. Más európai nyelvek. — 6. Művészet. 60. mint 0. 61. Műtörténet. 62. Építészet. 63. Szobrászat. 64. Festészet. 65. Fényképészet és reprodukció. 66. Zene. 67. Színház. 68. Tánc és játék. 69. Sport. — 7. Szeretlen természet. 70. mint 0. 71. Mennyiségtan. 72. Kozmo-

logia, csillagászat, meteorologia. 73. Földtan, ásványtan. 74. Földrajz. 75. Útleírás. 76. Természetan I. Mechanika, hőtan, hangtan, optika. 77. Természetan II. Villamosság és mágnesség. 78. Általános és szervetlen vegytan. 79. Szerves vegytan. — 8. Szerves természet. 80. mint o. 81. Általános élettan. 82. Biochemia. 83. Mikrobiologia. 84. Növénytan. 85. Állattan. 86. Embertan. 87. Ethnologia. 88. Az ember fiziológiája. 89. Az ember patológiája és gyógyászata. — 9. Technika. 90. mint o. 91. Hadtudomány. 92. Mezőgazdaság és vadászat. 93. Háztartás. 94. Ipar. 95. Bányászat. 96. Kereskedelem. 97. Közlekedés. 98. Hajózás és vízművek. 99. Mérnöki tudomány). — 5. szám (május): H. v. ANKWICZ: Magister Johannes Gremper aus Rheinfelden. (Johannes GREMPER, aki Johannes CUSPINIANUS famulusa és kedvelt tanítványa volt, részben CUSPINIANUS társaságában, részben egymagában gyakran járt Budán II. ULÁSZLÓ udvarában, mint I. MIKSA császár követe. Ily alkalmakkor szabad idejét arra használta fel, hogy II. ULÁSZLÓ-tól nyert felhatalmazás alapján tanulmányozza a Korvina kincseit. Ezt abban az időben más, Budán megfordult tudósok is megtették. Így 1513 októberében két bécsi humanista: VADIANUS Joakim és COLLIMITIUS (Tannstetter) György is megfordult EGELLIUS Joakim társaságában a Korvina helyiségeiben s itt ráakadt egy pompásan díszített FLAVIUS PHILOSTRATUS kodexre, amiről Bécsbe visszatérve jelentést tettek. GREMPER azután, amidőn legközelebb CUSPINIANUS kíséretében Budára ment, ajándékba elkérte s meg is kapta ULÁSZLÓ-tól a gyönyörű kéziratot. Kiadását CUSPINIANUS vette terve, de a tervet csak tanítványa, GERBELIUS Miklós válósíthatta meg 1516-ban. Kiadása előszavában a kézirat megszerzéséről a következőképp emlékezik meg: «qui [t. i. Joannes Gremperius] multis sane laboribus, multis precibus, multis denique lachrymis librum hunc a Budensi Bibliotheca extorsit». A kéziratot GREMPERTŐL CUSPINIANUS örökölte, ez utóbbi hagyatékából pedig FABER János bécsi püspök vásárolta meg, a ki aztán az udvari könyvtárra hagyta, melynek ma is egyik dísze. GREMPER maga is adott ki régi auktorokat, nevezetesen THEOPHRASTUS *de characteribus* értekezését és GREGORIUS NYSENUM *de vitae perfectione* c. munkáját, mindkettőt 1517-ben. A kiadványok elsejének kézírata ma is megvan a bécsi Hofbibliothekben, a második kézírata azonban elkallódott. GREMPER halála 1519 ápr. 19. utánra tehető. Egykor gazdag könyvtárának gyér maradványai Bécsben, Göttweigben, Münchenben, Wolfenbüttelben és Londonban őriztetnek. GREMPER könyveit nyomtatott, illetve írott exlibriszeiről, monogrammjáról és névalírásáról ismerhetjük fel. Ha a könyvben csupán széljegyzetek vannak az ő kezétől, ez még nem bizonyítja a könyv származását, mivel számos oly könyvet is használt, amely soha sem volt az övé. Szerző 22 drb kézitról és nyomtatványról állapította meg, hogy egykor GREMPERÉ volt, ezek közül négy egykor a Korvina kincsei közé tartozott, egy pedig ott készített másolat). — Ernst VOULLIÈME: Johannes Schilling-Solidi, ein Kölner Drucker des XV. Jahrhunderts. (Egy a salzburgi Szent Péter kolostor könyvtárában napfényre került egyleveles őnyomtatványon szerepel Johannes SCHILLING neve, a ki a baseli és erfurti egyetemen tanult s artium magisterségig vitte. Az okmányokban 1476 óta szerepel mint baseli könyvnyomtató. Hitelezőitől szorongatva 1477-ben átszökik a francia határon

és Johannes SOLIDI név alatt, a mi eredeti nevének egyszerű fordítása, Vienneben telepszik le, de itt sem boldogul s Toulouseba téve át székét, itt könyvügynökséggel foglalkozik. Az új lelet tipografiai sajátosságai arra utalnak, hogy a mű Kölnben készült, még pedig 1474 folyamán s így föltehetjük, hogy SCHILLING ez időben Kölnben gyakorolta mesteriségét). — P. SCHWENKE: Zur Frage der Systematik. (Szerző e rövid cikkben rámutat a tizedes szakrendszer gyöngéire, amelyeket MÁDAY módosításai sem küszöbölhettek ki. Helyesebbnek véli számok helyett az abc betűt használni fel a szakok megjelölésére, ami nagyobb latitudókat enged meg. Ismerteti a porosz egyetemi könyvtárak által kiküldött bizottság tervezetét, mely a következő főszakokat állapította meg: A) Általános művek. B) Oktatás és nevelés. C) Bölcsészlet. D), E) Hittudomány. F) Jogtudomány. G) Államtudomány. H), J) Orvostudomány. K) Általános természettudomány. L) Állattan. M) Növénytan N) Ásvány- és földtan. O) Vegytan. P) Természetan. Q) Menyiségtan és csillagászat. R) Technika. Mezőgazdaság. Hadászat. S) Földrajz. T), U), V) Történelem. W), X), Y) Nyelv és irodalom. Z) Művészet. E beosztás még csak tervezet és módosítása nincs kizárva). — 6. szám (június): Bernh. WILLKOMM: Die Bedeutung der Jenei Universitätsbibliothek für die reformationsgeschichtliche Forschung. (A jenei egyetemi könyvtár, melynek alapját az egykori wittenbergi választófejedelmi könyvtár szolgáltatta, kiváltképp gazdag a reformáció keletkezési idejére eső nyomtatványokban; kézirati anyagában ugyan kevés a LUTHER-autogramm, de viszont nagyjelentőségűek Georg RÖRER [RORARIUS] másolatai s LUTHER élőszóval tartott beszédei után felvett jegyzetei. Szerző épen ezért főleg a RÖRER-kéziratok 33 kötetével foglalkozik dolgozatában). — P. SCHWENKE: Neue Donatfragmente in Gutenberg-Typen. (t. a darmstadti Grossherzogliche Bibliothekban egy őnyomtatvány kötéséből kifejtették a 27 soros *Donatus* 6. és 9. lapjának egy-egy töredékét. 2. Az augsburgi Staats-, Kreis- und Stadtbibliothek egy 1504 után készült kolligátumából kifejtettek két pergamen-szalagot, amely a 36 soros biblia típusával szedett *Donatus*-töredéket tartalmaz. 3. A berlini Königl. Bibliothek újabban megszerzett egy egész lapot a 42 soros biblia betűivel szedett 35 soros *Donatus*-ból). — Karl ESSELBORN: Ein Wort zur Pflichtexemplarfrage. (Friedrich Wilhelm PFEIFFER e kérdésről írt tanulmányát ismerteti s teljesen magáévá teszi PFEIFFER azon kívánságát, hogy a német kötelezpéldányügy törvényes rendezésénél a kötelezpéldányok beszolgáltatásának kötelezettsége hozassék kapcsolatba a szerzői jog kérdésével). — 7—8. szám (július—augusztus): H. BOHATTA: Der Schlagwortkatalog der K. K. Universitätsbibliothek in Wien. (A bécsi egyetemi könyvtár szótárkatalogusának elkészítéséhez 1906-ban fogtak hozzá és mintegy 800,000 utalást fog tartalmazni. Szerző, aki a munkálatot vezeti, részletesen ismerteti azokat a szabályokat, melyeket a katalogus készítéséhez felállítottak s a melyek megállapításánál a gyakorlati élet és közszokás követelményeit, nem pedig rideg normákat tartottak szem előtt). — 9—10. szám (szeptember—október): *Vierzehnte* Versammlung Deutscher Bibliothekare in Mainz am 15. und 16. Mai 1913. A közgyűlésen elhangzott előadásokból a következőket ismertetjük: Paul DIENSE: Die handschriftlichen Ptolemäuskarten und ihre Entwicklung im Zeitalter der Renaissance. (CLAU-

DIUS. PTOLEMAEUS alexandriai csillagász a Kr. u. II. sz. közepe táján írt munkájában hangoztatta először a föld térképezésének asztronómiai és mennyiség-tani elveken alapuló végrehajtását. Műve 8-ik könyvében azután kifejti, hogy az ő idejében legpontosabbaknak látszó helymeghatározások alapján 26 térképen lehetne lerajzolni az addig ismert világ hű képét. A mű ránk maradt kéziratos példányainak egy részében van egy-egy ilyen a ptolomaeusi elmélet alapján készült térképgyűjtemény. Ezen korai atlaszok egymáshoz való viszonyát szerző igyekszik először megállapítani. A Γεωγραφική ὑφήγησις eddig ismert 30 kéziratos példánya közül csupán 13-ban van meg részben vagy egészben ez az atlasz. E 13 közül is csak hét oly régi, hogy görög eredete kétségtelen, míg a többi hat a renaissance idejében készült Olaszországban. A hét ógörög kézirat ismét két csoportba sorolható. A régibb csoportba tartozik a Vatikáni könyvtár példánya a XIII. sz. második feléből, mely 27 térképet tartalmaz, az athoshegyi Vatopadi kolostor ezzel egykorú példánya, melyből SIMONIDES hirdeti könyvtolvaj és hamisító 1852-ben öt térképet részben vagy egészben el-tulajdonított¹ s a XIV. sz. végéről való velencei kódex a Marcianában, mely 24 teljes és 2 fél térképlapot tartalmaz. A második csoportba tartozó öt kézirat egymással közel rokonságban áll és a firenzei Laurenzianában, a milánói Ambrosianában, Londonban, a konstantinápolyi császári könyvtárban s végül a Vaticanában van elhelyezve. A két első a XIV., a londoni és konstantinápolyi a XV. s a vatikáni a XVII. század terméke. Ezek 63, 64, illetve a legteljesebb három példány, 68 lapot tartalmaznak. A nagyobb térképszám onnan magyarázható, hogy azokról a területekről, a melyekről a 27-es típus egy-egy lapot ad, itt 2 és 3 lap is készült. E kisebb lapok nem pusztán másolatai a nagyobb lapok részleteinek, hanem külön lépték szerint készült önálló rajzok. Szerző föltevése szerint e kétféleség már a mű keletkezésekor megvolt. A leg-régibb kiadás csupán a szövegbe illesztett kisméretű lapokból állhatott s ezek alapján készült a 26 nagyobb méretű ország-térkép, a mely a föld térképével együtt külön térképtekercset alkotott. E kétféle kiadás mellett persze már jókor forgalomba kerülhettek oly tekercsek is, a melyek kizárólag a szöveget tartalmazták. Az V. században azután, amikor a papirusztekercsről átvitték a szöveget és képeket pergamete, némileg átdolgozták úgy a szöveget, mint a rajzokat s szerző ez érdemes munkát AGATHODAEMON alexandriai mechanikusnak tulajdonítja, a kinek a neve a 27 lapot tartalmazó vatikáni kódexen előfordul. — A renaissance idejében nagy érdeklődést keltett PTOLEMAEUS munkája, melynek révén az ókori világba mélyebben bepillanthattak a humanisták s ez magyarázza meg, miért készült úgy a görög eredeti, mint Giacomo d'ANGELO latin fordítása nyomán oly sok másolat. A különböző nemzetiségű másolók több-kevesebb szabadsággal bántak a térképekkel, egészen új típust alkotott a német DONNUS NICOLAUS, aki a XV. század közepén élt Olaszországban). — Gottfried ZEDLER: Probleme und Methode der heutigen Gutenbergforschung. (Polemikus cikk, mely SCHWENKE és HESSELS kutatásainak több eredményét kétségbe vonja, bár SCHWENKE kutató-módszerének helyességét beismeri. E módszer, melynek

¹ Ezek egy fél lap híján a British Museumba kerültek.

megindítója DZIATKO volt, a tisztán tipografiai mozzanatok szigorú figyelembevételén alapszik. Mindazonáltal ne higgyük, hogy a módszert talán a gyakorlati szakemberek jobban tudták alkalmazni, mint a filológiai képzett tudós kutatók, mert csakis ez utóbbiak képesek historice gondolkodni. Az azonban szükséges, hogy a tudományos theoretikus a gyakorlati fogásokat is elsajájtassa, mert ez az egyetlen lehetőség az elméleti föltevések helyességének a megállapítására. ZEDLER szerint a könyvnyomtatás feltalálója nem az volt, aki rájött a mozgó betűk alkalmazásának előnyére, hanem az, aki a betűöntéshez használt kézművet feltalálta. Ez utóbbi pedig kétségkívül GUTENBERG érdeme s így föltétlenül ő tekintendő a könyvnyomtatás feltalálójának még akkor is, ha bebizonyul az a sokat vitatott föltevés, hogy a németalföldi Donátusok megelőzték a mainzi csillagászati naptárt, amely azt bizonyítja, hogy GUTENBERG öntött betűkkel már 1447-ben s 1446-ban is dolgozott). — G. KOHLFELDT *Aufbewahrung und Katalogisierung der handschriftlichen und gedruckten Einbandmakulatur*. (A könyvtáblák béleléséhez használt makulatura kiáztatását nem minden könyvtárban fizik rendszeresen, sőt néhány tekintélyes gyűjtemény, így a londoni British Museum és a bécsi Hofbibliothek vezetősége elvileg is ellenzi a kötések szétbontását. Szerző szerint ez a felfogás csakis a művészi értékű vagy egyébként jelentős kötéseknel jogosult. A többieknel azonban vagy teljesen kiszedhetjük a makulaturát, vagy legalább is annyira fel kell bontani a kötést, hogy a használt makulaturát felismerhessük s ez esetben külön inventárban tarthatjuk nyilván, hogy az átvizsgált kötések miféle nyomtatványokat vagy nyomtatványtöredékeket rejtenek magukban. Oly esetekben, ha mégis arra határozzuk el magunkat, hogy kifejtjük a makulaturát vagy egyéb beragasztott lapokat, azok fényképmásolatát csatoljuk a kötethez. A kifejtett töredékeket legcélszerűbb kartonokban és mappákban őrizni). — Gustav BINZ: *Die Mainzer Stadtbibliothek*. (A jelenlegi mainzi városi könyvtárt 1477-ben alapította Diether von ISENBURG érsek az egyetemmel kapcsolatban s azonúl sokan gyarapították adományokkal, amiről egykorú hiteles feljegyzések tanuskodnak. Sajnos azonban a svédek a XVII. század harmincas éveiben a város megsarcolása alkalmából a könyvtárt sem kímélték. Világosan tanusítja ezt az egyetemi könyvtár 1756-iki könyvjegyzéke, melyben egyetlen 1650 előtt megjelent történeti vagy jogtörténeti mű sem szerepel. Új lendületet vett a könyvtár 1784-ben, amikor a feloszlott jezsuita-kollégium könyvtárát is beleolvastották. A könyvtárt 1803-ban NAPOLEON utalta át a város tulajdonába, amely hiába tiltakozott e rendelkezés ellen. A könyvtár azután lassan továbbfejlődött, a század folyamán helyiséget is változtatott s jelenleg új épületbe költözött át). — 7—10. szám: A. WILMANN. *Aus humanistischen Handschriften*. I. (POGGIO BRACCIOLINI leveleiről szól, melyeket a Codex Riccardinus 759 s több más kézirat őrzött meg). — 11. szám (november): Fr. STEFFENS: *Die Abkürzungen in den lateinischen Handschriften des 8. und 9. Jahrhunderts in St. Gallen*. (A szt. galleni kolostor következő kézírataiból ismerteti a rövidítéseket: Codd. 70., 238., 907. [760 körülől]. Cod. 44. [760—781. évekből]. Cod. 20. [IX. század elejéről]. Cod. 272. [IX. század elejéről]. Cod. 276., 555. [841—872. évekből]. Codd. 7., 19., 46. [872—883. évekből]. Cod. 260. [860—867. évekből]. Cod. 90.

[869—75. évekből]. — W. M. LINDSAY : Note on the preceding article. (Összefoglalja az első cikk paleografiai tanulságait). — Heinrich REINHOLD : Die Handschriftensammlung der Ungarischen Nationalbibliothek zu Halle. (A hallei magyar könyvtár kéziratárának magvát az alapító KASSAI Mihály György 1725-ben hagyományozott kéziratai teszik, melyek jelenleg 21 számot ölelnek fel. A legbecsesebbek ROTARIDES Mihály iratai, melyeket azonban az idők folyamán erősen megdézsmáltak. Egyáltalán nagy a különbség a kéziratár jelenlegi és 1813-ban összeírt állománya között. A gyűjtemény manapság u. i. 105 számból áll, míg az 1813-iki jegyzék 121 számot ölelt fel). — R. SILLIB : Eine neue Bücherstütze. (A heidelbergi egyetemi könyvtár szolgájának, Johann Albrecht SCHWARZ-nak szabadalmazott találmányát ismerteti kép kíséretében). — 12. szám (december) : R. FICK : Zur Frage der Behandlung der Anonyma in der Buchausgabe des preussischen Gesamtkatalogs. (Az összesített jegyzék készítésénél alkalmazott alapelvektől a gyakorlati használhatóság folytán több esetben kell eltérni. Szerző az eltéréseket, illetve kiegészítéseket ismerteti és indokolja). — A. BUDEKKE : Zur Systematik des Kriegswesens. (Szerző SCHWENKE felhívásából kifolyólag kísérletet tesz a porosz könyvtárak szakrendszerének a hadtudományra vonatkozó része kidolgozására. Főbb beosztása a következő : a) Általános művek. b)—i) Katonai szervezet és szolgálat. k)—q) Hadtudomány és segédtudományai. r)—t) Katonai történet). — H. CASPARI : Zum 25jährigen Jubiläum einer modernen wissenschaftlichen Bibliothek. (A Frankfurt a. M-i C. v. ROTSCCHILD-könyvtár ismertetése).